

KUTU 15.5: Korona Virüs Salgınıyla Mücadele İçin Alınan Tedbirler Hukuka Uygun mu?

Pek çok ülkeden farklı olarak, Türkiye’de bugüne kadar (8 Haziran 2020), korona virüs salgını nedeniyle olağanüstü hâl ilân edilmedi. Türkiye’de siyasî iktidar, korona virüs salgınıyla olağan dönemler için yürürlüğe konulmuş mevzuatın verdiği imkânlarla mücadele etmeye çalışıyor.

Salgınla mücadele etmek amacıyla alınan tedbirlerin hemen hemen hepsi Anayasamızın güvencesi altında olan bir temel hak ve hürriyetin sınırlandırılması niteliğindedir. Örneğin sokağa çıkma yasağı ve yurtlarda 14 günlük zorunlu tecrit “kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı”nı (m.19), maske takma zorunluluğu “kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı hakkı”nı (m.17), şehirlerarası seyahat yasağı “yerleşme ve seyahat hürriyeti”ni (m.23), camilerde namaz kılma yasağı “ibadet hürriyeti”ni (m.24), iş yerlerinin kapatılması “mülkiyet hakkı”nı (m.35) ve “çalışma ve sözleşme hürriyeti”ni (m.48), icra takiplerinin ertelenmesi “hak arama hürriyeti”ni (m.36), okulların tatil edilmesi “eğitim ve öğretim hakkı”nı (m.42), işçi çıkarma yasağı “sözleşme hürriyeti”ni (m.48) ihlâl eder niteliktedir.

Türkiye’de olağanüstü hâl ilân edilmediğine göre, olağan hâl dönemindeyiz ve dolayısıyla bu tedbirlerin, *Anayasamızın 13’üncü maddesinde öngörülen şartlara uygun olması gerekir* (Bu şartları yukarıda s.123-133’te görmüştük). Anayasamızın 13’üncü maddesine göre “temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın **yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplerle bağlı olarak** ve **ancak kanunla** sınırlanabilir”.

Türkiye’de Covid-19 salgınıyla mücadele kapsamında alınan tedbirlerinden sokağa çıkma yasağı gibi önemli bir kısmının herhangi bir **kanunî dayanağı yoktur** (1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununda Covid-19 hastalığı nedeniyle belirli bir yaş altı veya belirli bir yaş üstü kişilerin veya hafta sonlarında herkesin sokağa çıkmasının yasaklanmasına izin veren bir hüküm yoktur). Kanunî dayanağı olan bazı tedbirlerin de (örneğin 25 Mart 2020 tarih ve 7226 sayılı Kanunun geçici 1 ve 2’nci maddelerinde öngörülen tedbirler, 16 Nisan 2020 tarih ve 7244 sayılı Kanunla öngörülen tedbirler) **Anayasanın ilgili maddelerine**, örneğin mülkiyet hakkını düzenleyen 35’inci maddesine, hak arama hürriyetini düzenleyen 36’ncı maddesine, sözleşme hürriyetini düzenleyen 48’inci maddesine **aykırıdır**. Çünkü bu maddelerde düzenlenen temel hak ve hürriyetler, olağan dönemlerde, Anayasa, m.13 uyarınca *ancak bu maddelerde belirtilen sebeplerle* sınırlanabilir ve Anayasamızın bu maddelerinde belirtilen sınırlama sebepleri arasında “genel sağlık” sebebi yoktur.

Bu nedenle, Türkiye’de **olağan dönemlerde genel sağlık sebebiyle**, mülkiyet hakkı (m.35), hak arama hürriyeti (m.36), çalışma ve sözleşme hürriyeti (m.48), seyahat ve yerleşme hürriyeti (m.23) **kanunla dahi sınırlanamaz**. Bunun için olağanüstü hâl ilân edilmesi ve sınırlamaların da olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle yapılması gerekir.

Kanımcı Türkiye’de korona virüs salgını nedeniyle alınan tedbirlerin aşağı yukarı hepsi hukuka aykırıdır; bu tedbirleri ihlâl edenlere kesilen para cezaları da, hukuka aykırıdır ve bunlar iade edilmelidir.

Burada özellikle belirtmek isterim ki, ben korona virüs ile mücadele amacıyla alınan söz konusu tedbirlerin *gereksiz olduklarını* değil, *hukuka aykırı olduklarını* söylüyorum. Bir tedbirin gerekli ve yararlı olması başka bir şey, hukuka uygun olması başka bir şeydir. Anayasamız (m.15 ve 119), tehlikeli salgın hastalıklarla mücadele amacıyla ihtiyaç duyulabilecek tedbirlerin alınması için gerekli bütün hukukî imkân ve yolları Cumhurbaşkanına vermiştir. Cumhurbaşkanının yapması gereken şey, önce tehlikeli salgın hastalık sebebiyle olağanüstü hâl ilân etmek ve sonra da bu tedbirleri öngören olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarmaktan ibaretti. Türkiye’de maalesef Anayasa, m.15’e ve m.119’a uygun bir şekilde bu tedbirler alınabilecek iken, aynı tedbirlerin hukuka aykırı olarak alınması yolu tercih edilmiştir. Benim eleştirdiğim şey budur.

Türkiye’de 15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsünden sonra ilân edilen olağanüstü hâl, siyasî iktidar tarafından mükemmel bir şekilde suistimal edilmiştir. FETÖ ile mücadele amacıyla ilân edilen olağanüstü hâl döneminde, bu amaçla uzaktan yakında ilgisi olmayan, kış lastiği takma zorunluluğu gibi düzenlemeler olağanüstü hâl KHK’leriyle yapılmıştır (bu konuda yukarıda s.385’te yer alan Kutu 14.6’ya bakınız). Keza darbe tehlikesi kısa sürede bertaraf edilmesine rağmen, Türkiye’de olağanüstü hâl rejimi gereksiz yere iki yıl süreyle (18 Temmuz 2018 tarihine kadar) uzatılmıştır. Vakıa şu ki AKP iktidarı, yanlış uygulamalarıyla Türkiye’de gereksiz bir olağanüstü hâl korkusu yaratmıştır. Bu korku, bir hayalet gibi, gerek iktidarın gerekse muhalefetin üzerinde dolaşüyor ve onların Anayasanın tanıdığı imkânları görmesini engelliyor. Şu an “sütten dili yanan yoğurdu üfleyerek yermiş” misali bir durum içindeyiz. Son olarak bu vesileyle hatırlatalım ki, hukuka hakkı kötüye kullanan uzun vadede hakkını kaybeder. Bunu herkesin bilmesinde yarar vardır.